

2014-08-29

Samrådsyttrande från Söderorts Naturskyddsförening och Stockholms Naturskyddsförening över förslag till naturreservat Älvsjöskogen

Diarienummer 2013-06333-55

Söderorts Naturskyddsförening och Stockholms Naturskyddsförening är två lokala kretsar av Naturskyddsföreningen. Kretsarna är verksamma inom Stockholms stad. Föreningarna har beretts tillfälle att yttra sig över det förslag till blivande naturreservat inom Älvsjöskogen, som framlagts av Stockholms stad. Föreningarna vill därför framföra nedanstående synpunkter.

Sammanfattning:

- Östra Älvsjöskogen bör ingå i naturreservat Älvsjöskogen
- Naturreservatsgränsen justeras så att det s.k. Vårgårdakärret ingår
- Det är fel att använda namnet Hagsåtraskogen istället för Östra Älvsjöskogen
- Naturinventering av Älvsjöskogen saknas i samrådsunderlag
- Markområde S3, S4 och S5 bör läggas till i skötselplanen
- Skötselplanen bör ta upp mer om ekologiskt särskilt känsliga områden i Älvsjöskogen
- Redovisningen av skötselinsatserna bör göras tydligare, t.ex. enligt en mall (bifogas)

Övergripande om naturreservat Älvsjöskogen

Föreningarna är mycket positiva till att det nu bildas naturreservat i Älvsjöskogen. Vid genomgång av kartmaterial, förslag till beslut och skötselplan samt vid konsultation med tjänstemän har föreningarna emellertid observerat ett antal saker som det finns skäl att ge synpunkter på. Dessa synpunkter, plus förslag till förbättringar, redovisas nedan.

Synpunkter på gränsdragning för naturreservat Älvsjöskogen

Förslaget till gränsdragning som presenteras i "Förslag till beslut för Älvsjöskogens naturreservat" på sidan 4 och 13, kan bara föreningarna delvis hålla med om. Föreningarna anser att nuvarande förslag på gränsdragning inte återspeglar det starka behov skydd som finns för hela Älvsjöskogen och den samlade kunskap som finns om Älvsjöskogen.

Föreningarnas tydliga krav är att föreslagen skyddad areal av Älvsjöskogen kompletteras med att:

- Östra Älvsjöskogen bör ingå i naturreservat Älvsjöskogen och den skyddade arealen uppgår då till strax över 100ha, istället för nu föreslagna 65ha.
- Naturreservatsgränsen justeras så att det s.k. Vårgårdakärret i västra delen förläggs inom naturreservatet.

Föreningarna har ritat upp gränsen för hur föreningarna anser att gränsdragningen ska se ut. Se bilaga 1.

Motiv till att hela Älvsjöskogen bör ingå i naturreservatet

Föreningarna anser inte att det finns tillräckliga motiv för att lämna Östra Älvsjöskogen utanför naturreservatet. Stockholms stads hänvisning till "*det långsiktiga behovet av bostadsbyggande*"¹ väger inte över motiven till att skydda hela Älvsjöskogen.

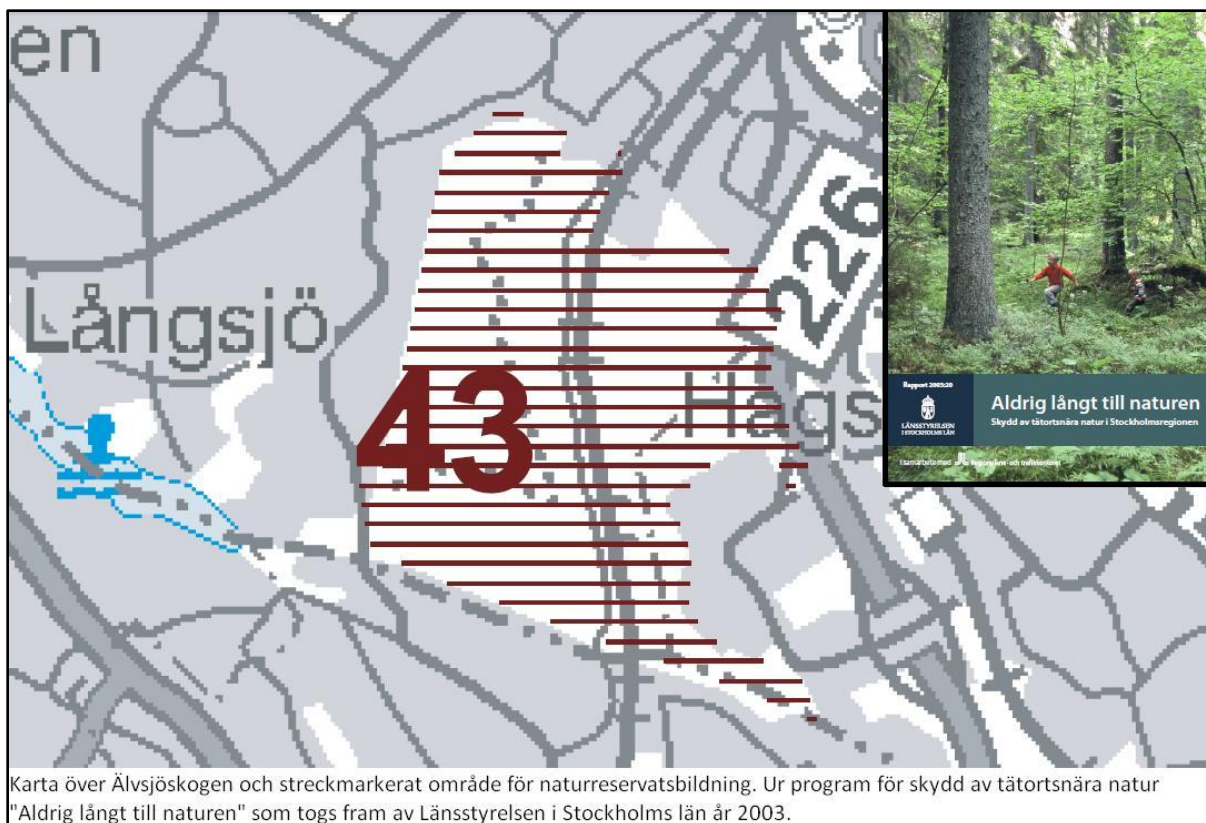
Det är av stor betydelse att boende i Hagsätra har säkrad tillgång till Östra Älvsjöskogen då det är brist på andra närliggande större naturområden, avståndet till Rågsveds friområde är ca 750m. I ett växande Söderort finns behov av att gröna lungor säkras för framtiden och särskilt sådana som erbjuder vild natur, många upplevelsevärden och kan ta emot många fler besökare utan att slitaget blir så mycket större.

Att skydda hela Älvsjöskogen kan motiveras av flera starka skäl, anser föreningarna:

- Stockholms stads åtagande i programmet "Aldrig långt till naturen" från 2003 redogör för att Älvsjöskogen ska inrättas som naturreservat och på kartor tydliggörs att hela Älvsjöskogen på 100ha ska ingå (se karta nedan med utdrag ur programmet).
- Naturinventeringen utförd av Dan Andersson (via uppdrag från WSP), visar att naturvärdena är högre i Östra Älvsjöskogen
- Älvsjöskogen har tidigare varit föremål för naturreservatsprocess på 1990-talet och då har hela Älvsjöskogen varit aktuell att skyddas enligt miljöbalken.
- I översiktsplan 1999 pekades hela Älvsjöskogen ut på kartan över Stockholms grönstruktur som ett större natur- och friluftsområde som behövde skyddas enligt miljöbalken
- Älvsjöskogen klassas som ett viktigt "ekologiskt kärnområde för biologisk mångfald", något som innebär att storleken på 100ha är viktig att bibehålla även i framtiden
- Stockholms Miljöprogram 2011-2015 stödjer ett skydd av hela Älvsjöskogen
- Barriären över järnvägen är möjlig att lösa med en ekodukt (läs mer under rubriken "Ekodukt knyter ihop Älvsjöskogen")
- Det finns ett stort behov av långsiktig tillgång på närnatur inom 300m runt hela Älvsjöskogen, vilket innebär att Hagsätra och Ormkärr i Stockholms stad, liksom stadsdelar i Huddinge behöver tillgång till Östra Älvsjöskogen
- Älvsjöskogens sammanhängande skogsekosystem erbjuder många värdefulla ekosystemtjänster

---

¹Stockholms stad. Förslag till beslut för Älvsjöskogens naturreservat, sidan 13. 2014-04-22.

Fel att använda namnet "Hagsätraskogen" för skogen öster om järnvägen

I Stadsbyggnadskontorets kartunderlag, om gränser för naturreservat Älvsjöskogen, används namnet "Hagsätraskogen" för att beskriva skogen öster om järnvägen. Föreningarna anser att det är klart problematiskt att ett nytt namn införts av Stockholms stad på delar av det större sammanhängande skogsområdet Älvsjöskogen, särskilt i samband med en naturreservatsbildning. Enligt Exploateringskontoret har en konsult använt Hagsätraskogen för att kunna skilja skogsområdet väster om järnvägen från skogsområdet öster om järnvägen. Hagsätraskogen ska sedan ha plockats upp av tjänstemän och därmed blivit en del av underlaget.

Föreningarna vill understryka att det redan etablerade namnet, Östra Älvsjöskogen, kommer sig av att Älvsjöskogen är en helhet på 100ha där det finns en östra sida som förtydligas med namnet Östra Älvsjöskogen för de som inte kallar allt för "Älvsjöskogen". Östra Älvsjöskogen är känt ett etablerat namn långt tillbaka i tiden och namnet bekräftas exempelvis genom:

- att namnet Östra Älvsjöskogen förekom i underlag för naturreservatsbildning i Älvsjöskogen på 1990-talet (se separat bilaga till denna remiss)
- att namnet Östra Älvsjöskogen används i Stockholms stads egen Parkplan från 2007. Se bilaga 2 med karta ur parkplanen.

Föreningarna ser allvarligt på att Stockholms stad i underlaget till naturreservat bytt ut namn på just det område som nu inte föreslås ingå naturreservatet. På det sättet riskerar allmänhet, föreningar och politiker att få uppfattningen att hela Älvsjöskogen skyddats fast bara ca 65% av Älvsjöskogens drygt 100ha har skyddats i realiteteten. Bara misstanken om att allmänhet m.fl. kan komma att vilseledas genom ett namnbyte borde ha satt stopp för namnet Hagsätraskogen.

Underlaget med naturinventering saknas

Föreningarna är frågande till varför Stadsbyggnadskontoret inför under samråd för Älvsjöskogen inte redovisat den naturinventering som gjorts av biologen Dan Andersson för Conec tillsammans med de

andra bilagorna till naturreservatsförslaget. Alla underlag är av intresse, särskilt för miljöorganisationer och naturintresserad allmänhet som gärna studerar vilka arter som hittats i inventeringar. Föreningarna har aktivt efterfrågat naturinventeringen men Exploateringskontoret har inte kunnat skicka naturinventeringen, vilket är märkligt.

Synpunkter och kommentarer på själva skötselplanen

Föreningarna anser att skötselplanen bör vara mer omfattande och mer ingående i olika avsnitt. Mer av det som står i dokumentet "Älvsjöskogen – förslag till beslut" bör inarbetas i skötselplanen. Det gäller inte minst att beskriva naturreservats syfte och syftet med skötseln.

Ekologiskt särskilt känsliga områden

En bättre beskrivning av Älvsjöskogen som ekologiskt särskilt känsligt område (ESKO) efterfrågas av föreningarna. I rapporten från Stadsbyggnadskontoret *Stockholms ekologiska känslighet – redovisning av särskilt ekologisk känsliga områden* (1995), sidan 9, markeras bl.a. Älvsjöskogen som ett "(e)kologiskt särskilt känsligt mark- och vattenområde". I rapporten, sidan 41, framhålls bl.a. Älvsjöskogen som ett område rikt på våtmarker. Mer precist redovisas tre våtmarksområden i Älvsjöskogen, klassade som "(e)kologiskt särskilt känsliga våtmarker och små vattendrag", på den karta som tillhör ovan nämnda rapport. På samma karta framgår också att Älvsjöskogens södra del (både öster och väster om stambanan) ingår i ett "(e)kologiskt särskilt känsligt tillrinningsområde" tillhörande nordvästra Magelungen. På sidan 29 i rapporten betonas naturmiljöer av betydelse och som är speciellt viktiga i Stockholms stad. Våtmarker och gamla ädellövsbestånd omnämns och detta är naturmiljöer som har en utbredning i Älvsjöskogen både väster och öster om stambanan.

Habitatnätverk

Det är bra att kartorna över habitatnätverken finns med. Habitatnätverket för barrskogsfåglar är starkt i Älvsjöskogens västra del, men föreningarna har noterat att av någon anledning försämrats habitatnätverket kraftigt i Östra Älvsjöskogen. Orsaken till detta vore intressant att få beskrivet då gammal barrskog förekommer även i Östra Älvsjöskogen. Gällande habitatnätverket för eklevande arter så blir det tydligt att tyngdpunkten av eklevande arter finns i Östra Älvsjöskogen och att ekbeståndet i Älvsjöskogens västra del inte alls har lika goda framtidsutsikter om ekbeståndet i Östra Älvsjöskogen försvinner. På kartan över habitatnätverk för groddjur framgår också att kärnområdet Älvsjöskogen just bygger på att skogsområdena på båda sidor om järnvägen finns kvar. Som föreningarna har förstått det så finns ett gammalt rör under järnvägen som skulle kunna förbinda groddjurspopulationer på var sin sida om stambanan.

Kompletterande artfynd

Anders Tranberg har observerat vintertagging (ev. ny fyndplats), grovticka och skogs lind i Älvsjöskogen väster om stambanan. Dessa fynd har ännu lagts in på Artportalen. Skogs lind är alltid mycket intressant att hitta då de kan anses vara värmereliker från varmare perioder flera tusen år tillbaka. Ett litet bestånd med skogs lind är utsatt som på kartan över numrerade markområden (sidan

Kulturvärden

För att komplettera redovisningen av kulturvärden i Älvsjöskogen kan här nämnas att vid fältbesök i Östra Älvsjöskogen har föreningarna noterat en trolig gammal ridväg. En ganska bred och nött stig övergår i ett fuktigare parti till att bli tydligt stensatt, d.v.s. man har byggt en mindre vägbank som förstärkts på ena sidan av större stenar. Att den gamla farvägen är stensatt bör betyda att den varit ganska välanvänd. En möjlig teori är att det är en avstickare från gamla Göta landsväg.

Kommentarer på utpekade markområden i skötselplanen

Se bilaga 3 för karta med kompletteringar S3, S4 och S5.

"S1 – Större delen av skogen"

Föreningarna anser att det bör skrivas in i "S1" att riktigt gamla tallar på hållmarken utgör viktiga livsmiljöer för en rad skalbaggar, långhorningar m.fl. En skötselåtgärd för att skapa goda livsmiljöer för denna fauna är att frihugga gamla tallar som blivit tydligt inväxta av yngre tallar och på så sätt göra de gamla tallarnas bark solbelyst.

Därutöver anser föreningarna att området är för stort som ett enda "markområde" utan behöver delas in i minst tre ytterligare markområden för att säkra en god skötsel. Se karta nedan med nya områdena "S3", "S4" och "S5". Motivet till att införa fler markområden inom "S1" är att avvikande biotoper behöver lyftas fram och ges en särskild skötsel.

Föreningarna lyfter här fram de egna utpekade markområdena:

- "S3" ges ett eget markområde med motivet att här finns förekomst av yngre skogslind i en östbrant som bör värnas genom att inte skuggas ut helt av gran. Det påtagliga inslaget av ek i barrblandskogen är sannolikt en rest från en tid då skogen var öppnare i dalgångarna och granen var mindre utbredd. En del ekar är gamla och grova vilket påtagligt höjer naturvärdena. Eftersom ekarna står mitt inne i skogen är det motiverat att låta ekarna trängas med de andra träden och inte frihuggas. En skötselåtgärd som skulle prövas här är att aktivt påskynda hålbildning på ekarna t.ex. genom att medvetet skapa grenbrott, stamskador etc.
- "S4" ges ett eget markområde eftersom här förekommer en ett litet bestånd av skogslind. Skogslind är ett exklusivt ädellövträd och är viktig för den biologiska mångfalden. Många insektsarter är beroende av lind och trädet är en värmelikt från de kontinentala ädellövsurskogarna. Bestånd med skogslind trivs i halvöppen skog och bör definitivt gynnas på bekostnad av andra trädslag, särskilt gran.
- "S5" ges ett eget markområde eftersom här förekommer ett intakt våtmarksområde i form av en alsumpskog med lång kontinuitet. Alsumpskogar med lång kontinuitet innebär en riktigt stor artrikedom och är även vetenskapliga studieobjekt. Alsumpskogen bör gynnas på bekostnad av barrträd. En tydlig skylt bör finnas intill elljusspåret som berättar om alkärret.

"S2 – Berget mot Långsjö brink"

Föreningarna anser att det bör skrivas in i "S2" att riktigt gamla tallar på hållmarken utgör viktiga livsmiljöer för en rad skalbaggar, långhorningar m.fl. En skötselåtgärd för att skapa goda livsmiljöer för denna fauna är att frihugga gamla tallar som blivit tydligt inväxta av yngre tallar och på så sätt göra de gamla tallarnas bark solbelyst.

"L1 – Skog kring bollplanen"

Föreningarna anser att det bör skrivas in under "L1" att sälg ska sparas på samma sätt som står om hassel och bärande buskar. Nu nämns inte sälgen under L1 men det växer flera sälgar i skogsbrynet och en bit in i skogen i början av elljusspåret. Sälgen är en nyckelart i naturen har mycket stor betydelse för biologisk mångfald. För fjärilsarter och andra pollinerande insekter som bin och humlor är sälgen det mest värdefulla trädet.

"L2 – Ekskog på gammal slätteryta"

Föreningarna anser att det bör skrivas in under "L2" att sälg i skogsbryn ska sparas om dessa inte skuggar ekar påtagligt. Ett skogsbryn ligger ut mot stambanan.

"L3 - Lövskogen vid Långsjöns strand"

Föreningarna anser att det bör skrivas in under "L3" att Långsjöns strandremsa som ingår i naturreservatet ska bibehålla sin naturstrandskaraktär närmast vattnet. Eftersom naturreservatet

inkluderar vatten några meter ut i Långsjön bör det skrivas in att den akvatiska faunan ges optimala förutsättningar här. Skräp och bråte som slängs i strandzonen ska avlägsnas.

"Hö1 - Området där banvaktarstugan låg"

Föreningarna vill poängtera att slätter varje år vid den gamla banvaktarstugan skulle gynna biologisk mångfald i betydande grad och det skulle tydliggöra platsens kulturhistoriska kvaliteter.

Redovisningen av skötselinsatserna

Utformning på redovisningen av skötselinsatserna bör förbättras i skötselplanen anser föreningen. Exempelvis kan man göra en mall för varje skötselområde likt konsultföretaget Calluna gjort. Mallens olika rubriker fungerar bra men istället för "bevarandemål" kan det stå som nu "mål för området". En ytterligare rubrik "funktion" kan läggas till eftersom det finns skäl att ha kvar den rubriken som finns i förslag till aktuell skötselplan över Älvsjöskogen anser föreningarna. Se mallen nedan som Calluna använt. Se bilaga 4 för exempel på mall.

Ekodukt knyter ihop Älvsjöskogen

Föreningarna ser positivt på att det särskilt nämns i "Förslag till beslut för Älvsjöskogens naturreservat", sidan 8, att "*(f)öreskrifterna utgör ej hinder för att anlägga en ekodukt...*". En ekodukt är med stor sannolikhet möjlig att anlägga i norra delen av Älvsjöskogen där det finns högre bergpartier på båda sidor.

För Stockholms Naturskyddsförening
Beatrice Sundberg, ordförande

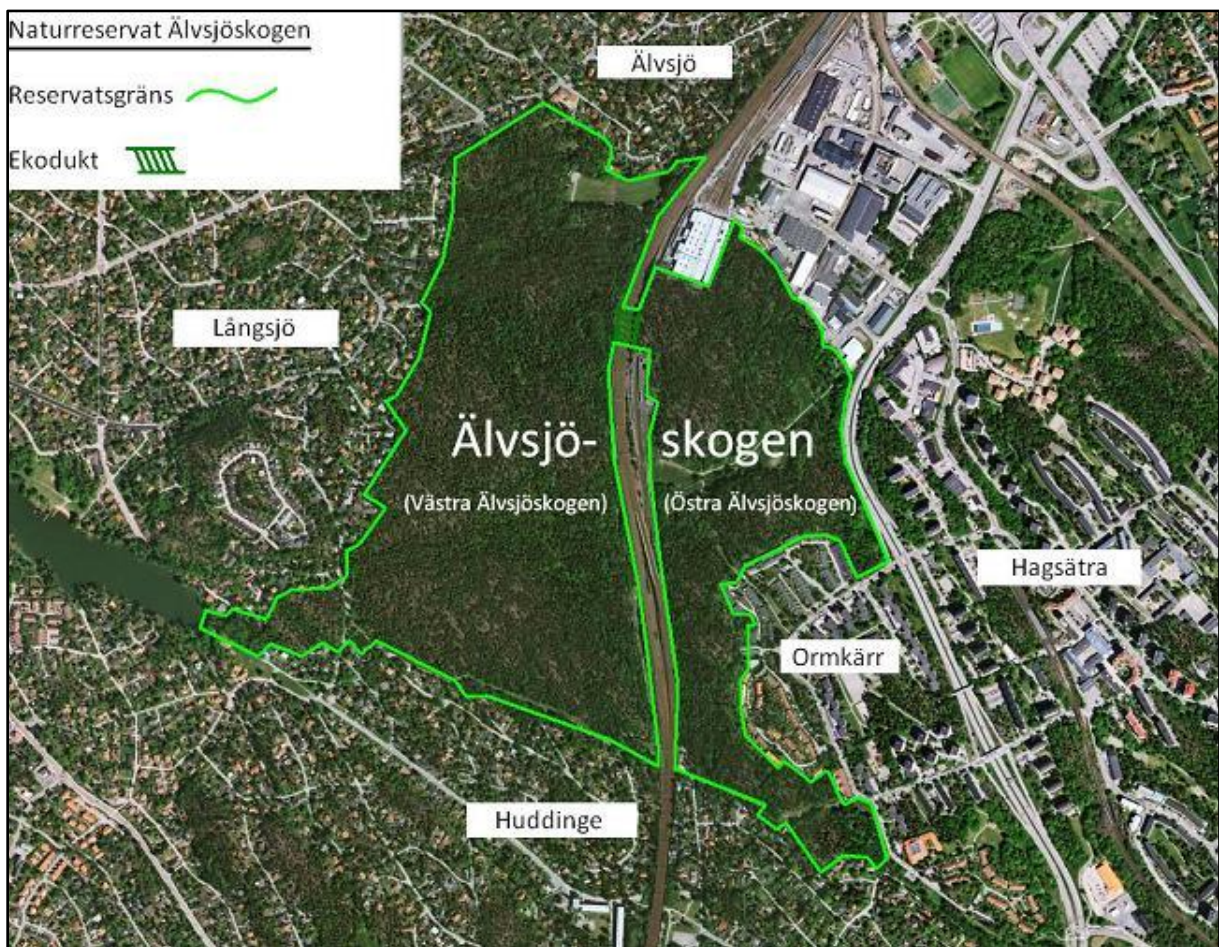
Söderorts Naturskyddsförening
Einar Engström, ordförande

Anders Tranberg, vice ordförande

Ronny Fors, Grönområdesgruppen

Bilaga 1.

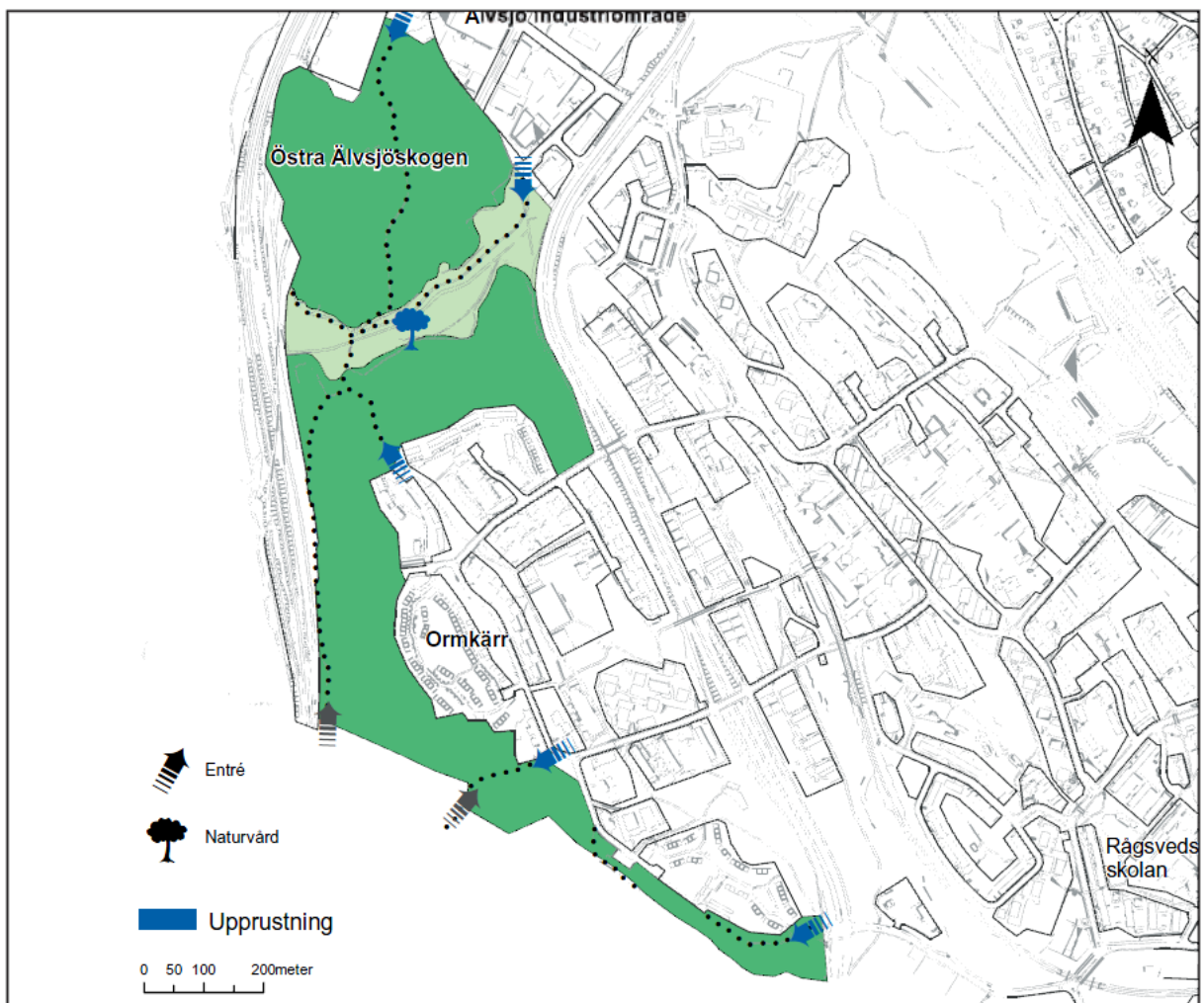
Föreningarnas gränser för naturreservat Älvsjöskogen.

Kartunderlag: Eniro.se

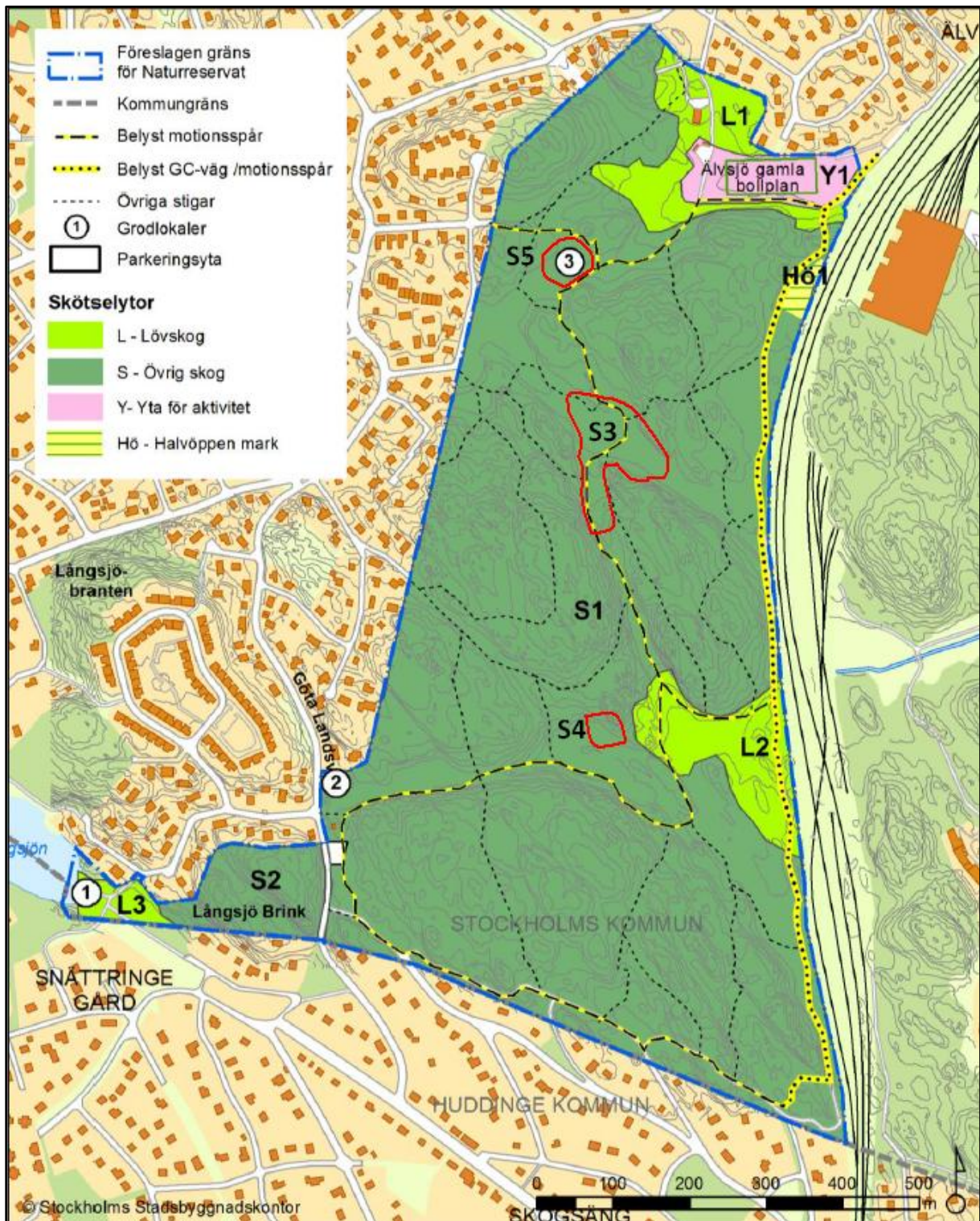
Bilaga 2.

Stockholms stads parkplan, Vantör. Karta över Östra Älvsjöskogen.

Bilaga 3.

Bilaga 4.

Skötselområde 1:		
Beskrivning		
Bevarandemål	1. 2. 3. 4. 5. 6.	
Skötselåtgärder	Engångsåtgärder	2. 3.
	Löpande	1. 1. 1. 1.